ՈՒՐԲԱԹ—9—ՄԱՅԻՍ

ՔՍԱՆԵՒԻՆՆԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—2615

Ն.—Տ.—21—ՄԱՅԻՍ—1889

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ հմր. 10 Մճտ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 2 1/2 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրուշ է. աւելի անգամներու համար պայմանաւորութիւն կը լինի։
Մէկ մի թիւ 40 փարա արժէ։

ԱՐԵՒԵԼՔ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրոյ ծանրոց ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղել, Ղալաթիա Սանդըքճըլար ճատտէսի թիւ 183, Նորօ խան, Մաքրի գրասենեակը։
Ծանրոց ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Ձգուած նամակ, յօդուած, եւ այլն չեն դարձուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 9 ՄԱՅԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 19 մայիս.

Տէյլի Թէլէկրաֆ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ ալբանիացիք կը խորհրդակցին այն ընթացից վրայ, զոր պիտի բռնեն երբ Բ. Դուռը մերժողական պատասխան տայ Գորտադորի նկատմամբ իրենց վերջին ձեռնարկին։

Փարիզ 19 մայիս.

Կոլուա լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Իտալիա փրրղալման մը գրկած է ի Թունուզ՝ վերջերս կնքեալ թղթատարական ու հեռագրական պայմանագիրը գործադրել տալու համար։

Լոնտրա 19 մայիս

Թայմզ լրագիրը կըսէ որ մի քանի ալբանիացիք որոնք հաւանութիւն տուած են Լորտ Կրանվիլի շրջաբերականին, որ Բ. Դրան հաւաքական ծանուցագիր մը ներկայել կ'առաջարկէր։ Ցիշեալ շրջաբերականը Թուրքիոյ նկատմամբ բարեկամական մօտ խմբագրուած է, և աւելի հրաւէր մ'է Թուրքիոյ, որ առկախ մնացած խնդրոց կարգադրութեանը մտածէ։

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Լոնտրա 20 մայիս

Թագուհւոյն ճառն այսօր պիտի կարդացուի. Ն. Վեհափառութիւնը պիտի յայտնէ թէ Անգլիոյ նպատակն է Պէրլինի դաշնագրին գործադրութեան համար տէրութեանց միջեւ համաձայնութիւն յառաջ բերել և Ափղանստանոյ մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատել։

Պոմպէյ 20 մայիս

Ափղանիստանն իւր զօրքերն արձակեց՝ բռնել թէ Անգլիացւոց դէմ թշնամական դիտում մը չունի։

Փարիզ 20 մայիս

Պ. Կոշէն երէկ Վիէննա գնաց, ուրկից ալ Կ. Պոլիս պիտի երթայ։

Ռուսչուք 20 մայիս.

Պ. Ճէյմս Լօնկվըրթ Միացեալ—Նահանգաց գլխաւոր անուանեցաւ ի Կ. Պոլիս փոխանակ Պ. Մէյնարտի, որ թղթատարութեանց վերատեսուչ անուանեցաւ։

Բէլգրատ 20 մայիս.

Ռուսիա իւր Փէլինի դեսպանն յետս կոչել որոշեց։

Լոնտրա 19 մայիս.

Օսմ. Պոնտ.	10 7/8	
Փոխ.	1865	12 1/4
»	1869	11 1/2
»	1871	68 3/4
»	1872	19 1/4
»	1873	11 1/8
»	Եգիպտ.	88 1/2
Անգլ. Պոնտ.	99 5/16	

Փարիզ 19 մայիս

Օսմ. Պոնտ.			11,25
»	Երկաթուղի		36,50
Գաղղ. »	5 0/0		118,80
» »	3 0/0	Նոր	85,47 1/2

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկուան Քուրիէ տ'Օրիանի մէջ հետեւեալը կը կարդամք.

«Երէկ Կ. Պոլիս եկած պաշտօնական հեռագիր մը, որոյ թարգմանութիւնը կը պարունակենք, կը ծանուցանէ թէ Ֆոշէւ Նեւրոպ, Օսմ. տէրութեան գործերը քննելու համար պիտի գրաւէ ըշխօրէն։ Ծառ լաւ կը համարիմք որ այսպիսի հեռագիր մը ծածկագրութեամբ (շիֆրէ) գրուած լինի։»

— —

Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարար Լորտ Կրանվիլի շրջաբերական ծանուցագրոյն իմաստն այժմ ըստ բաւականին յայտնի է շնորհիւ այն տեղեկութեանց՝ զորս կը բերէ մեզ երէկուան թղթատարը։ Թայմզ լրագրոյն Վիէննայի թղթակիցն, որ առջի բերան ժխտած էր այս ծանուցագրոյն գոյութիւնը, մայիս 11 թուով հեռագրի մը մէջ կըսէ թէ. — «Լորտ Կրանվիլի ծանուցագիրը կը ճշդէ այն խնդիրները, որք Անգլիական նախարարութեան կարծեաց համեմատ պէտք է այժմ գրաւեն ուշադրութեանց ուշադրութիւնն. և այս խնդիրներն են Գարատաղի խնդիրն, Հելլենական խնդիրն և Հայկական խնդիրը» Թղթակիցն երկարօրէն կը բացատրէ այս երեք կէտերն։

Թայմզ լրագիրը մայիս 12 թըւով թերթին մէջ Լորտ Կրանվիլի ծանուցագրոյն վրայ երկայն յօդուած մը կը հրատարակէ և իւր խմբագրական գաղափարները կը յայտնէ վերոյիշեալ երեք կէտերուն վրայ։ Տէյլի Նիւզ լրագիրն ալ մայիս 13 թւոյն մէջ Լորտ Կրանվիլի ծանուցագրոյն վրայ խօսելով՝ կըսէ թէ «Մեզ տրուած տեղեկութեանց նայելով, այս ծանուցագիրը ճշդած է այն երեք խնդիրներն, որոց վրայ Եւրոպիոյ աչալրջութիւնը կը խնդրէ ազատական նախարարութիւնն, և ասոնք են Գարատաղի խնդիրն և Հելլենական ու Հայկական խնդիրները։ Ծանուցագրոյն պարունակութեան մասին այս լուրը կատարելապէս ճիշդ կրնամք նկատել։» Ցեայց Տէյլի Նիւզ այս «երեք խնդրոյ» վրայ բացատրութիւն տալով կըսէ թէ «Գարատաղ, Յունաստան և Արմենիա դաշնագրելով Պէրլինի դաշնագրին ամբողջապէս գործադրուած չլինելն առիթն են, ըստ որում՝ Եւրոպական Թուրքիոյ նահանգաց բարեկարգման խնդիրը կայ, ըստ 23 յօդուածոյ Պէրլինի դաշնագրութեան։ Հետեւաբար, Տէյլի Նիւզ կը յուսայ որ Լորտ Կրանվիլ այս խնդիրը չէ մոռցած։ Տէյլի Նիւզի Բեռլինի թղթակիցն ալ մայիս 13 թուով նոյն խնդրոյն վրայ խօսելով, կըսէ թէ «Տրուած տեղեկութեանց նայելով, մեծ տէրութիւնք սկզբամբ համաձայնած են գլխաւոր կէտերուն վրայ, որք են Գարատաղի, Յունաստանի և Արմենիոյ խնդիրները։ Կը մնայ տեսնել թէ այս համաձայնութիւնը մինչեւ ո՞ր աստիճան կրնայ ընդունիլ նաև գործնական մանրամասնութեանց վրայ։»

— —

Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Սըր Ջօրճ Տիլք մայիս 11ին բանախօսութիւն մ'ընելով, ըսաւ ի մէջ այլոց. թէ «Լորտ Կրանվիլ և այն նախարարութիւնն, որոյ անդամն է ինք, իրենց նպատակ ունին Թուրքիոյ բարեկարգութիւնն և Պէրլինի դաշնագրին ոչ-գործադրեալ մասանց կատարելոց գործադրութիւնն, և այս նպատակին յառաջ կը տանին բոլոր Եւրոպական տէրութեանց միաբան գործակցութեան միջոցաւ։ (Ծափահարութիւնք.) Սըր Հէնրի Տրըմմօնտ Ուոլֆ անցեալ շաբթու մէջ բանախօսութիւն մ'ըրաւ իբրեւ պահպանողական երեսփոխան, յաւելով թէ ատոր մէջ Անգլիական կառավարութեան աշխարհակալութիւնը փորձեց կամ գանդաղութիւն չպիտի ունենայ. կարելի՞ էր ասկէ աւելի քիչ բանելով աւելի ազդուապէս գործադրել Լորտ Պիքընսֆիլտի կառավարութեան ընթացքն։ Ես այժմ շատ բան չեմ կրնար ըսել մեր կառավարութեան արտաքին աշխարհակալութեանց վրայ. բայց գ'ըսեմ կրնամ յայտարարել թէ աշխարհակալութիւնը փառաւորող ու գանդաղութեանց մէջ չպիտի գտնէք։ Բամբասանքն կատարելապէս սխալ պիտի աշխատինք։» (Ծափահարութիւնք)

— —

Անգլիոյ խորհրդարանն երէկ (հինգշաբթի) Պէնտէկոստէի տօնին յետոյ վերստին գումարուելով, հասարակաց գործոց գրաւել սկսած է։ Եւրոպական աշխարհակալութեան և մանաւանդ Թուրքիոյ գործոց նկատմամբ շատ հարցումներ արձանագրուած էին երեսփոխանական ժողովոյ ատենադրոց վրայ։ Բայց մինչև մեր լրագրոյ հրատարակութեան ժամանակ, կարեւոր հեռագիր չէ եկած Լոնտրայէն, ՚ի բաց առեալ այն երկուքն, որ վեհ. թագուհւոյն բանախօսութեան համառօտական իմաստը կը ծանուցանէ։

— —

Ֆար տիւ Փոսֆոր կը կարծէ թէ Լոնտրայի Օսմ. դեսպան Միւզիւրուս փաշային Կ. Պոլիս գալն Արեւելից մէջ Անգլիական աշխարհակալութեան փոփոխութեանց հետ վերաբերութիւն ունեցող խնդրոյ մ'է։ Բ. Դուռն իւր դեսպանին հետ պիտի խորհրդակցի Եւրոպիոյ այն աշխարհակալութեան վրայ, զոր հարկ է բռնել Անգլիական արդի աշխարհակալութեան առջեւ։ Կըսուի թէ Միւզիւրուս փաշան Կ. Պոլսոյ մէջ բարձր պաշտօն մը պիտի կոչուի Ազատական կուսակցութեան փոխարինող համեմատ գործելու համար։

— —

Վագըթ և Մեճմուայի լրագիրը կը ծանուցանեն թէ Հալէպի կուսակալ (Միւլքիէ) Սալիհ փաշան վեհ. Սուլթանին հրամանաւ Պոլիս կանչուած է, և կը հաւատան թէ կարեւոր պաշտօն մը պիտի տրուի իրեն։ Մեճմուայի այս լրագրութիւնն Եւրոպիոյ փոփոխութեանց գործադրելու նշան մը կը նկատէ։

— —

Մեճմուայի լրագիրն երէկ առաւօտ եկած հեռագրէ մ'առնելով կը ծանուցանէ թէ Պ. Կոշէն իւր կառավարութենէն բացարձակ հրահանգ առած է Օսմ. կառավարութեան հետ եղանակին խնդրոյն վրայ խօսք չբանալ՝ մինչև որ Պէրլինի վեհաժողովին նախագահուած եղանակին միջազգային յանձնաժողովն անուանի։ Մեճմուայի կը յայտնէ նաև թէ իւր մասնաւոր տեղեկութիւնք կատարելապէս կը հաստատեն այս լուրը։

— —

Կըսուի թէ Պ. Ժուպէր Գաղղիոյ կառավարութեան կողմէ Կ. Պոլիս պիտի գրկուի Պ. Կոշէնի պաշտօնին նման պաշտօնով մը. Ուրիշք ալ կըսեն թէ Պ. Ֆուրնիէ դեսպան մնալով հանդերձ, Պ. Ժուպէր եղանակին պաշտօնով պիտի գայ Կ. Պոլսոյ մէջ։ Յայտնի է որ Պ. Ժուպէր Գաղղիոյ պատուիրակն էր եղանակին հրաչալը յանձնաժողովին մէջ, որուն Անգլիական պատուիրակն էր Պ. Կոշէն։

— —

Նախորդ խըմբը Նավոկի մէջ ալ հանգիստ չգտներ։ Խաֆիլ փաշան երբոր Խոսրոյեան հայոց աղատանելով, իւր հետ մի քանի հարիւր կիներ ու հարճեր բաղկացեալ նախ Հարէմ մ'ունէր, և այս խոստովանէք՝ ըստ Արեւելեան սովորութեան, որ աւելի խիստ լինել կը թուի յերկիրս, վերջին ծայր ամենմանոցի ու խառնութեան մէջ կը պահուէին սեամբլթ ներքինիներու հսկողութեան ներքեւ։

Արդ, իբրեւ այս վիճակն հակառակ էր Խոսրովեան օրինաց, որք հարկեր անուան առնլ իգական սեռին արդարացեալ գրութեան համար թիւն չեն տար։ Հետեւաբար, Նաւալի ժողովրդեան գիտութեանց և մինչեւ իսկ ազատագրեալ վրայ, Խոսրովեան ընդհանուր դատախազը Նախորդ Խըտիւին դէմ դատ բացաւ, որպէս զի կամ այս Հարէմի գրաւութիւնը ջնջէ, և կամ երկրէ երթայ երկրէն։ Խաֆիլ փաշան խնդրից վեհ. Սուլթանէն, որ իւր Հարէմն Եգիպտոս փոխադրելու արտօնութիւն տայ, ՚ի վեհափառութիւնն հաւանեցաւ, և Եգիպտոսի արդի Խըտիւ Թէվֆիկ փաշային առաջարկեցաւ որ նամակ գրէ իւր հօր Հարէմն Եգիպտոս տանելու համար։ Բայց Թէվֆիկ փաշան ինչ ինչ կարեւոր պատճառներով չկրցաւ հաւանիլ այս առաջարկութեան, մինչեւ որ խնդիրն առկախ կը մնայ այժմ։ Նախորդ Խըտիւն ստիպուած է բաժնուիլ իւր Հարէմէն, բայց չգիտեր թէ ո՛ւր դրկելու է զայն։

— —

Կ. Պոլսոյ Անգլիական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Ֆօսէթ երէկ Վառնայի շոգենաւով մեկնեցաւ քաղաքէս։

— —

Վագըթ հիւպատոսի մը (*) հեռագրոյն յենլով կը ծանուցանէ թէ Ալպանիացիք յարձակում մը կը պատրաստեն Գարատաղցւոց դէմ։

— —

Մայրաքաղաքիս Իտալական գործակատար Պ. Ցիոռ, ժամանակի մը համար արձակուրդ առնուած լինելով, քանի մ'օրէն պիտի մեկնի Կ. Պոլսէն։

— —

Քանի մ'օրէ ի վեր գրեթէ կը պտըտէր մայրաքաղաքիս մէջ թէ Պասրայի կողմն ապստամբութիւն ծագեր է։ Այս ծանր լուրը կը հաստատէ Արաբերէն Էլ Ճէվայիպ լրագիրն, որ այդ կողմերու գործոց վրայ լաւ տեղեկութիւն ունի, կը ծանուցանէ թէ Պասրայի և Պաղտատի միջեւ հաստատեալ Մունթէֆիք անուն արաբական հզօր ցեղին Շէյխ Մանսուր փաշան Պասրայի կողմն ապստամբութեան դրօշը պարզեր է, և այս խռովութեան վրայ Բ. Դուռը պէտք եղած հրահանգները գրեր է Պաղտատի Օսմ. զօրաց ընդհանուր հրամանատարին։ Վագըթ լրագիրն այս խռովութիւնը թեթեւցնելով կը պատմէ թէ ապստամբութեան լուրը Բ. Դուռն եկած լինելով, Սալիհ փաշան վերոյիշեալ Մանսուր փաշայի եղբայր և երբեմն Պասրայի կուսակալ Նասըր փաշան իւր քով կանչելով, տեղեկութիւն խնդրեր է անկէ. իսկ Նասըր փաշան ապահովութիւն տուեր է Ատտէին նախարարին թէ կարեւորութիւն տալ չարժեր այս գործին. Արդարեւ Մունթէֆիք ցեղին քանի մ'Աշիրէթներուն մէջ արդարեւ ապստամբական շարժում մը կայ եղեր, սակայն անհոգին, պէտք եղած հրամանները տրուած են տեղական իշխանութեանց։

— —

Գաւառաց կառավարութիւնը Գաղղիոյ կառավարութենէն խնդրեց որ իւր պաշտօնատարներէն միայն տրամութիւն տայ Գաւառաց մէջ երկրական գործոց տնօրէնի պաշտօնն ստանձնելու. Գաղղիոյ կառավարութիւնն հաւանութիւն տուաւ։ Այս Գաղղիացի պաշտօնատարն իւր իշխանութեան կառավարութեան յանձնէն 30,000 ֆրանք թոշակ մը պիտի առնու, և երկու քննիչներ ալ պիտի սրբէ, որոց իւրաքանչիւրը 12,0000 ֆրանք թոշակ պիտի առնու։ Կըսուի թէ Արեւելեան Ռումելիի կառավարութիւնն ալ նոյն միջոցը ձեռք պիտի առնու։

— —

Ինդատա Փարի-Ալիոյ ամիսլոյ վիճակագրութեան մը համաձայն, աշխարհիս ընդհանուր յանձնախումբն այսպէս կազմուած է.

Նախագահ. — Օսմ. Պանքային տնօրէն Պ. Ֆօսթըր.

Փոխ-նախագահ. — Պ. Ն. Զարիֆի.

Քարտուղար. — Շուէտի դեսպանատան քարտուղար Օ. Ֆօն Հայտէնթամ.

Անդամք. — Պարսկական դեսպան Մօհսին խան.

Սպանիական դեսպան Վիլլա Մանթիլլա մարքիզը.

Պ. Պ. Ֆօղէֆ Ալլարեան.

Պէտա, Սոսիէթէ ժէնէրալի հաշուակալ.

Ֆոն Պօշ, Պելճիոյ դեսպանատան խորհրդական.

Քանթաքին Քարաթէօտորի, Պետական խորհրդոյ անդամ.

Շահպազ, աւետարանական Ա. գաւառանին նախագահ,

Շաթօ, Ակժանս Հաւասի աղենտ.

Շիրոլ, Ակմեփֆաւի խմբագրապետ.

Քօրօնիօ, սեղանաւոր.

Տօմանժէ, Թանի թղթակից.

Խիկլմոաքէր, Ավառս Օմիթեր տնօրէն.

Լանջեան, վաճառական.

Ս. Ֆէրմանեաց, Սոսիէթէ ժէնէրալի տնօրէն.

Ֆէրմանեաց Տիագ, ժ. Քամոնտօյի ներկայիչ.

Կիւլպէնկեան.

Ֆօն Հաաս, Օսմ. կայսերական պանքային տնօրէն.

Հիր, Ամերիկեան ընդհանուր հիւպատոս.

Լորպէ.

Լը Շըվալիէ, փաստաբան թղթակից Տէյմսի.

Լըմօէն, Քրէտի Լիօնէի գործակալութեան տնօրէն.

Ի. Նէկրոփօնթէ, Պանք տը Քօնըսթանթինօբլի անդամ.

Օկթալ, Սպանիական դեսպանատան քարտուղար.

Փիրս, փաստաբան և թղթակից Տէյլի Նիւզի.

Բրեջլ, փաստաբան.

Սէրվիչէն, բժիշկ.

Սրբ. ամուօր, Թղթատարութեանց ընդհանուր տնօրէն.

Սեփիէցի, սեղանաւոր.

Սթէֆանովիչ, սեղանաւոր.

Թէբրօ պէյ, Խըտիւի շոգենաւուց գլխաւոր գործակատար.

Վինքլէօ, Լէվանթ Հէրալտի թղթակից.

Անթօէն Վլասթօ, և Զաֆիրօբուլօ, սեղանաւոր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԽՈՀԱՐԸ ՈՍԿԵՄԻՆԻՆ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		12,59
Այս առաւօտ բացուեցաւ		11,39
Կէս օրին		11,39
Ռումէլիի երկաթուղի	ֆր.	36,
Թղթադրամ	Օսմ. լիր.	1052
Թըմմաւոյ	»	5,40

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

9 Մայիս

Անգլ. լիրա	ղռ.	110
Նափոլէոն ոսկի	»	87 34
Իմփէրիալ Ռուս.	»	95 8
Ռուսական թղթադրամ	8 րուբ.	54 քօբէք
Գորգոնց	ղռ.	51 25
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	6 28
Հինգլոց	»	203
Մէթալիք	»	210 20
Պէշլիք	»	505
5 փարալոց	»	540

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գերմանիոյ մէջ Պ. Պիսմարքի ազդեցութիւնը տկարանալու վրայ է. անցեալները կըսուէր թէ հրաժարական պիտի տայ, և իրօք իր գործերէ հեռացումն անհրաժեշտ էր, եթէ վիլհէլմ կայսրը պաշտօնապէս հրաման չընէր որ իր պաշտօնը չթողնէ, և արտօնութիւն չտար Գերմանիական սահմանադրութեան մէկ երկու յօդուածոց բարեփոխութեան համար խորհրդարանին ծրագիր ներկայելու։ Ըստ Գերմանիական սահմանադրութեան, դաշնակից տէրութիւնք, ընդհանուր խորհրդարանէ զատ դաշնակցական խորհուրդ մ՚ունին նաեւ, ուր մանր տէրութեանց քուէն մեծամասնութիւն կը կազմէ և Բրուսիա փոքրամասնութեան մէջ կը մնայ։ Պ. Պիսմարք, որ կը ջանայ մանաւանդ Բրուսիոյ ազդեցութիւնը պահել, հրաժարական տուաւ երբ դրօշմի տրոց ծրագիրը դաշնակցական խորհրդին մեծամասնութենէն մերժուեցաւ. կայսրն այս հրաժարականը չընդունելով արտօնութիւն տուաւ Պ. Պիսմարքի սահմանադրական բարեփոխութեամբ մը Բրուսիոյ քուէն աւելցնելու, որպէս զի համար բանաւոր հիմ մը կրնայ դառնալ, այժմէն փոխանակ քուէները կառավարութեանց տալու, երբ ժողովրդական թուոյ վրայ հաշուի, Բրուսիա և իրեն համաձայն եղող երկրորդական կառավարութիւնք տուաւել բնակիչ ունին քան թէ բազմաթիւ մանր դքսութիւնք։ Այսու ամենայնիւ Պ. Պիսմարքի ազդեցութիւնը չկրցաւ ապահովիլ, և խորհրդարանն հետաքննելէ իւր ծրագիրը մերժելու գիրք մը բռնած է։ Գերմանիական խորհրդարանին մէջ ընդդիմադիր մասը, կարծես Անգլիոյ պատմական յայտնութեանէն առաւել քաջալերեալ, մեծ նախարարը տապալելու ճիգ կը թափէ։ Պիսմարք իշխանին սիրած մի գաղափարն էր Գերմանիոյ ծովային զօրութիւնն և վաճառականութիւնն ընդարձակել։ Ուստի չոգենաւաց ընկերութիւն մը հաստատելու համար ծրագիր մը ներկայեց, Ովկիանիոյ մէջ Սամոայի կղզիները բռնելու համար, ուր Գերմանիական գաղթականութիւն մը հիմնել կուզէ։ Բայց կառավարութիւնը դրամական նպաստ պիտի տար ընկերութեան, և խորհրդարանին մեծամասնութիւնն այս նոր ծախքը վաւերացնելու հաճութիւն չտուաւ։ Ի զուր Պ. Պիսմարքի տեղակալ Հոհէնլոհէ իշխանը բանախօսել սկսաւ. ապացուցանելով թէ Սամոայի կղզեաց մէջ Գերմանիական դրօշին տեղ ուրիշ դրօշի մը հաստատութիւնը բնիկներուն ու ... տաճարներուն (?) ազատութիւն չըներ, և ծրագրին հեղինակ Պ. Պիսմարքի "սուր աչքերը" գովեց, յարելով թէ աշխարհ զարմացուցած է իւր գործին մեծութեամբ։ Այս խօսքերը բնաւ օգուտ չըրին և ծրագիրը մերժուեցաւ։

Պ. Պիսմարք ուրիշ գաղափար մ՚ունէր նաև, այն է գերմանական միութիւնն ամրացնելու համար եկամուտներն որչափ կարելի է աւելցնել, ուստի Գաղղիոյ նման ծխախոտի մենավաճառ հաստատելու ծրագիր մը պիտի ներկայէր, բայց խորհրդարանին անդամներն այս լսելով կանխեցին, և ծրագրին ներկայացման առաջքն առին. նախկին նախարար Պ. Տելպրուքի առաջարկութեամբ օրակարգ մ՚ընդունեցին, որ նկատելով թէ անցեալ տարի ծխախոտի տուրքն աւելցնելու օրէնք մ՚ընդունուած էր, վստահութիւն կը յայտնէր թէ ծխախոտի մենավաճառ չառաջարկուիր։

Երրորդ պարտութիւն մ՚եղաւ կառավարութեան այն առաջարկին մերժումն, որով Գերմանիոյ մէկ նաւահանգստէն միւսը ծովեզերեայ նաւարկութեան իրաւունքը միմիայն Գերմանացի նաւերու կը տրուէր. բայց խորհրդարանը, հակառակ նիւթին (?) գործոց նախարար Պ. Հոֆմանի պնդման՝ հաստատեց թէ օտար նաւերն ալ իրաւունք ունին այս նաւարկութեան։

Հիմայ Համպուրկի խնդիրը կը ներկայանայ։ Ցայտնի է թէ Պ. Պիսմարք որչափ նախանձախնդիր է Գերմանիական միութեան. բայց Համպուրկ ազատ քաղաք մ՚է, և ըստ Գերմանիական սահմանադրութեան ազատ նաւահանգիստ մը։ Պիսմարք իշխանը շատ աշխատեցաւ Համպուրկցիներն համոզելու որ Գերմանիոյ մաքսական միութեան մէջ մտնեն. անոնք իրենց արտօնութիւնը չթողուցին և խորհրդարանին համար ընկերվարական երեսփոխան մ՚ընտրեցին. հետեւաբար Պ. Պիսմարք Համպուրկցիները պատժելու համար ծրագիր մը ներկայեց, որով կ՚առաջարկէ Համպուրկի Ալթոնա անուն թաղն, ուր նաւահանգիստ մը կայ, ազատ քաղաքէն բաժնել և մաքսական միութեան մէջ մացնել. այսինքն Համպուրկը պզտիկցնել, որովհետև սահմանադրութիւնը չըսեր թէ Ալթոնա ալ ազատ նաւահանգիստ պիտի լինի։ Այս անգամ Պ. Պիսմարք իւր ծրագիրը պաշտպանելու գործն իւր տեղապահներուն չձգեց այլ անձամբ խորհրդարանին բեմն ելնելով ատենախօսութիւն մ՚ըրաւ, ուր ցուցելով որ Գերմանական միութեան եռանդը կը տկարանայ, յայտարարեց որ եթէ իւր աշխարհակալութեան ընդդիմութիւնը շարունակի, պիտի պարտաւորի կայսեր առաջարկելու որպէս զի կառավարութիւնը պահպանողական մասին յանձնէ՝ անդրաշխարհականաց հետ միացեալ։ Խորհրդարանը միճարանութիւնն յետաձգեց։ Բայց այս իրողութիւնք բաւական են ցուցնելու թէ Պ. Պիսմարքի ազդեցութիւնը տկարանալու վրայ է։

ԿԻԼԻԿԻՍ

Ուրախութեամբ կը լսեմք թէ Կիլիկեան ընկերութիւնն իր ձեռարուեստական վիճակահանութեան գործին վերջապէս ձեռնարկած է, ընդհովանաւորութեամբ Ամեն. Ներսէս Ս. Պատրիարք Հօր, և պատուաւոր անձերէ բաղկացեալ մասնախումբ մ՚ալ կազմուած է ՚ի կարգադրութիւն և ՚ի յաջողութիւն սոյն բարենպատակ գործոյն։

Արդէն ծանօթ է բազմաց թէ այս ձեռարուեստական գոյիցի ձեռնարկութեան գաղափարն Ազնուափայլ Օրիորդ Գոլինիկ Աստուրեանի կը պատկանի, որ տարիէ մ՚ի վեր անձանձիր աշխատութեամբ ճգնեցաւ յօդուած բազմարդիւն Կիլիկեան ընկերութեան։ Նա իրաւամբ մտածեց թէ պարահանդէսներէն եկած դրամական հասոյթը մէկ մեծ չարիք մ՚ալ կը բերէ իւր հետ. այն է թէ մասնաւոր ընկերութեան մ՚օգտին համար անհամեմատ մեծ գումար մը միանգամայն կ՚ելնէ ժողովրդեան գրպանէն ունայն հաճոյքներ յագեցնելու համար, և շատ անգամ ՚ի վնաս ընկերական բարոյականութեան։ Այս ցաւալի ճշմարտութեան խելամուտ լինելով առաքինազարդ Բերայցի Հայ օրիորդն օգտաւէտ ձեռնարկութեամբ մ՚ուզեց փոխարկել այս վնասակար միջոցը։ Ուստի դիմեց իւր ընկերուհեաց, յորդոր կարդաց ծանօթ տիկնանց և օրիորդաց, որ ամենքն ալ փութան իրենց ձեռարուեստին մէկ մէկ փորձերը բերել ՚ի հանդէս։

Այս համակրական քաղցր ձայնին յօժարութեամբ լսեցին հրաւէր ընդունող ճարտարարուեստ Արմէնուհիք, և ամենքն ալ փութացին նուիրել իրենց հանճարեղ ճաշակին վկայութիւնը բերող գեղեցկահիւս գործեր, որք ընդ ամեն 150 կտորներէ բաղկացեալ են։

Ազգային և օտարականաց ամենք գնացին տեսնել արուեստագէտ Արմէնուհեաց այս չքնաղ և թանկագին ձեռագործները, որք զարմացուց ընտրութիւնը կը շատարեցնեն իրենց նրբատեսակ և ճաշակելից յօրինուածով։

Պատեհ առիթ է յիշեցնել հոս Օդէսէ՞նոր երևելի մարդասիրութեան հետեւեալ խօսքերը թէ "Զի՞նչ Արեւելից մէջ ազգ մը՝ որ Հայոց չափ ընդունակութիւն ունենայ արուեստից, և ազոր կենդանի վկայութիւնը նոյն իսկ նոցա մատանց ձեռքէն կը հաստատուի"։

Այս խօսքերուն հեղինակն ո՞րչափ պիտի ուրախանար արդեօք եթէ կարենար տեսնել յաւէժիկոյ վիճակահանութեան դրուած ճարտարաշէն հիւսուածքներն, որք մէյ մէկ երկաթէ հաստատութիւն կրնան համարուիլ իւր ներհուն դիտողութեան։

Եթէ ուզէ՞ք ստուգել զայս, թող անորի մ՚նեաէ չլնուած ձեռագործներուն վրայ, և տեսնէ Հայաստանի աշխարհագրերը, Հայկայ պատկերն, և սանդիէ ոլինչ նաւադեղեցկահիւս խել մ՚ընտիր գործերն, որք ամեն փառերէ աւելի զօրաւոր են Արմէնուհեաց հանճարը ներբողելու։

Անհաւատ Հայոց գեղեցիկ սեռին յաւաջդիմութեան նախանձախնդիր Ազնուափայլ Օրիորդ Գոլինիկ Աստուրեանի յղացած ձեռնարկութիւնն, որ իւր անմիջական շահուէտ նպատակին ծառայելէն զատ՝ ձեռարուեստոց Արմէնուհեաց չքնաղ հանճարն ալ յերեւան կը հանէ ՚ի պատիւ Հայութեան։

Մեք փառահ եմք որ բոլոր ազգայինք, նաև ժամանակիս դրամական անձկութեան իսկ չ՚անտեսելով՝ լուրջ նկատողութեան պիտի առնուն այս բարենպատակ գործոյն ընտիր հանգամանքներն, և պիտի փութան յօժարակամ մասնակցիլ նորա յաջողութեան, մանաւանդ թէ՝ ինչպէս քանի մ՚օր առաջ ծանուցինք, սոյն վիճակահանութենէն դրամական հասոյթէն կարեւոր մաս մ՚ալ արդի ողբալի սովէն տառապող մեր թշուառ ազգայնոց պիտի յատկացուի յօժար առաջարկութեամբ նոյն իսկ յիշեալ ընկերութեան մեծապարգեւ անդամոց։

Այսպիսի հոգեպարգև և ազնիւ նպատակի մ՚առջև ոչ ոք պէտք է փարատի իւր մասնակցութեան և հայրենասիրութեան փոքրն առատապէս տալու, մանաւանդ թէ մեք յուսամք եմք որ ժողովուրդը մասնաւոր սիրով պիտի փափաքի արգիլանալու այս վիճակահանութիւնը նկատելով որ Կիլիկեան ընկերութիւնն իւր հաստատութեան օրէն ի վեր ոչ պարահանդէս մը տուած է, ոչ նուագահանդէս և ոչ ալ սանց նման՝ ազգայինները մեծ ծախքերու ենթարկող և բարոյականութեան վնասող ձեռնարկութեամբք դրամ հայթայթելու եղած է, այլ մի միայն հայրենասէր անձանց կողմէն ժամանակ առ ժամանակ իրեն եկած գայթն նուէրներով աշխատած է, որք այժմ աղեկատուր սովի մը պատճառաւ կարծես առ վայր մի դադարեալ կ՚երեւին։ Այսու ամենայնիւ՝ Կիլիկեան ընկերութեան այսպիսի նեղ պարագայից մէջ իւր յարատեւ աշխատութեան շնորհիւ փոքր ի շատէ ձեռք բերած արդիւնքն իրաւունք կուտայ նմա ամեն ճշմարիտ Հայու ուրախութեան և բարեմաղթութեան։ Այս կէտիս վրայ ընթերցողաց միտքը լուսաբանելէ առաջ պէտք է նախ համառօտ ըսեմք թէ Կիլիկեան ընկերութեան ձեռնարկած կրթական գործն յոյժ կարեւոր, դժուարին և փափուկ գործ մ՚է և նոյնիսկ մերազնեից լուրջ ուշադրութեան և ձեռնտուութեան արժանի։ Զի այդ կողմերէն տարիէ մը ի վեր եկած բազմաթիւ սաստկապատուած նամակներ սև գոյներով կը նկարագրեն Հայոց կրթական և նոյն իսկ ազգային վիճակը։ Այնթապի, Հալէպի, Սիսի մէն գտնուած հայերուն գիւղերու և գիւղաքաղաքաց մէջ ոչ եկեղեցի կայ, ոչ վարժարան, ոչ առաջնորդ, և ոչ իսկ հետամուտ այցելու մը՝ որ երկիւղ անոնց վիճակին վրայօք տեղեկութիւն մը առնէ, տեսնէ թէ Հայութիւնը մնայե՞ր է հոն թէ չէ, քանի՛ անոնց պէտքերն և տեղեկագրէ, և գանէ քանի մը քաջալերիչ խօսքերով մխիթարէ այդ լքեալ և մոռցեալ Հայերն, որք՝ ուրա՞ց մեծադղն մասամբ թրքախօս են։

Կրնամք երևակայել թէ իրօք այս տեսակ վիճակին ի՛նչպիսի պատահ ապ մը կրնայ մեր անխոնջ և հնարիմաց Արդարուհեաց և ուրիշ աշխարհի՛ զորադուարաց, որք լուծանը համեմատ արդէն սկսեր են վարժարաններ բանալ, գանազան հաստատութիւններ կանգնել և այսպիսի հրապուրիչ միջոցներով ժողովուրդն որսալ։

Ցիրուցիր Կիլիկեան գաւառին վիճակը Հայաստանի ամէն գաւառաց չափ, եթէ ոչ աւելի թշուառ է. գի կեցած չարիքը կրկին են, մին ներքին, այսինքն տգիտութիւնն և նորա հետեւանքներն, իսկ միւսն արտաքին՝ այսինքն տգանդաւորաց հաւատոց տարածումն, որ այժմեան պարագաներուն մէջ և ազգային տեսութեամբ փոքրիկ գործ մը չկրնար համարուիլ. մանաւանդ թէ Արեւելից մէջ տակաւին կրօնքն ու ազգայնութիւնն իրարմէ խոտ տարբեր խնդիրներ լինելը կատարեալ կերպիւ ըմբռնուած չէ։

Ահա Կիլիկեան ընկերութեան աշխատ գործունէութեան ասպէ մինչեւ ցարդ գտնուած ընդարձակ և ամուր ասպարէզն՝ որ քիչ օրէն ազգային երեք Միացեալ ընկերութեանց փառաւոր դաշտը պիտի լինի. հոն, ազգային տեսակէտով, մանաւանդ կենաց խնդիր մը կայ զոր լուծելու համար նախ Կիլիկեան ընկերութիւնը յանձն սկզբնաւորութիւն մ՚ըրաւ, և արդէն իւր ձեռք բերած արդիւնքն յուսալ կուտան մեզ որ վաղուը կրնայ հեռացուիլ եթէ աշխատութեանց և ջանքողութեանց առջև չընկրկինք։

Կիլիկեան ընկերութիւնը կարող եղած է քիչ ժամանակուան միջոցին 7 վարժարան հաստատել ՚ի զանազան տեղիս, որոց երկուքն երկսեռ։ Այդ հաստատութեանց մէջ հազարի չափ աշակերտներ կը դաստիարակուին յուսալից, յեղուածէ և բարեկիրթ դաստուներու և մանաւանդ խոտ ընտիր վարժուհիներու ձեռօք, որոց բոլորին նկատմամբ գոհունակ և շնորհակալութեան գիրեր եկած են ի զանազան տեղեաց։ Բաղդատած վարժարանաց բարեկարգութեան և դաստուաց ընտրութեան մասին բաւ է յիշեցնել միայն որ Անդրալեռնակաց և պղպջաւանններու վարժարաններն յաճախող Հայ աշակերտաց և աշակերտուհեաց առաջին երեսունէն աւելին սեներ են անդրէն Ընկերութեան բացած վարժարանաց մէջ ամենայն գոհութեամբ աշակերտիլ։ Եւ այժմ որ Կիլիկեան ընկերութիւնն իւր հաստատած վարժարանաց վրայ ընդհանուր տեսուչ կարգած է զՍանաբեան Գրիգոր էֆ.՝ ասպարեզ չունիմք որ այսպիսի ընտրութենէ մը խոտ մեծ արդիւնք յառաջ պիտի գայ դաստիարակութեան և կրթութեան մասին, ըստ որում այդ փորձառու և ուսեալ անձն արդէն Պերեգիյ բարձրագոյն վարժարանին մէջ 8 տարի գիտութեանց աշխատած է և մանաւանդ հանքաբանութեան և տեղական ճարտարապետութեան համար վկայական մ՚ալ ստացած։

Կիլիկեան ընկերութեան թափած ճիգերը նոր արդիւնք մ՚ալ յառաջ բերած են ոչ սակաւ ուրախալի. Կիլիկեցի ուսումնասէրն և իմաստուն ազգայինք տեսնելով որ իրենց վրայ այսչափ հոգ և խնամք կը տարուի ընկերութենէն, կէս մը երախտագիտական զգացմամբ և կէս մ՚ալ ուսման և քաղաքակրթութեան փափաքէ դրդեալ, Մարաշու, Հալէպի, Ուրֆայ և Հաճընոյ մէջ կրթական ընկերութիւններ և կիրակնօրեայ դասախօսութիւններ հաստատած են, ուսման սէրն ընդհանրացնելու և իրենց վարժարանաց վիճակը բարւոքելու նպատակաւ։ Այս փափաքն ու համոզումը սոյն գաւառին ուրիշ քաղաքաց մէջ ալ հետզհետէ տարածուելով, ամեն տեղէ գաւառաց կ՚արտայայտեն, վարժուհի կը խնդրեն փութով, դասագրոց համար կը հետաքրքրեն, մերթ

չափէս ուսման կրթութեան և յառաջդիմութեան տագնապ մը, իրօք սոյն բռնուածի պէս խորտակուած մ՚սկսած է, որ մեզի բերկրութեան առիթ ընծայելով համոզեց՝ նորանոր և անհրաժեշտ պարտքեր կը յարուցանէ մեր եկեղեցական և յառաջդիմական զգացմանց վրայ։

Այսպէս ահա Կիլիկեան ընկերութիւնն արդիւնաւորած է իրեն եկած դրամական նուէրներն, այսպէս ահա հաւատարիմ գտնուած է իւր գովելի նպատակին, և այսու կատարելապէս պատասխանած է այն մեծ վստահութեան՝ որով նուիրատուք պատուած են զնա։

Արդ՝ կրկնելով մեր վերոգրեալ յորդորները, կըսեմք թէ արժան է որ ամեն ազգայինք փութան Կիլիկեան ընկերութեան առաջադրած ազնիւ և օգտաւէտ նպատակին ջերմութեամբ մասնակցիլ, ոչ այնքան ՚ի վարձատրութիւն պարտքեր փաստակոյն, որչափ ՚ի քաջալերութիւն ապագայ աշխատանաց և ճգանց, որ միացեալ ընկերութեան վրայ ծանրաբեռնեալ կ՚երևին։ Ազգայնոց կողմէն արժանաւոր քաջալերութեան մը գոյքը՝ գրեթէ պարտաւորութիւն մ՚է այս պարագայիս մէջ, զի պէտք է նկատել թէ միայն Կիլիկեան ընկերութիւնը չէ որ կընկերկայանայ մեզ իբր գործունեայ աշխատաւոր հայրենեաց, այլ և իգական սեռին հանճարաշատ և ընտիր մասն ալ, որ առաջին անգամ իւր քնքուշ մատանց նուէրներովը կուգայ ՚ի հանդէս հայրենասիրութեան, և որ այսօր ոչ նուազ քան զարական սեռն՝ իւր մեղուաջան գործունէութեան առարկայ բրած է թշուառ հայրենեաց երջանկութիւնը։

Գ.

ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ
ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՔ

Ե.

Պ. ՃՈՆ ՊՐԱՅԹ

Պ. Կլատսթոնի նոր նախարարութեան անդամ լինելու կոչուած պետական անձանց մէջ՝ Պ. Ճոն Պրայթ սատղիւ ամենէն հանրածանօթներէն մին է։ Քառասուն տարիէ ի վեր, իւր երկրին մէջ ի գործ դրուած մեծամեծ բարենորոգմանց ամենուն ալ մասնակցութիւն ունեցած է ինք։ 1811ին Րօչտալի մօտ Կրինպանք քաղաքը ծնաւ և նախ իւր հօրն ընկերն եղաւ անոր մետաքսի գործարանին մէջ։ Ի Ս. Տեղիս ուղեւորութենէ մը յետոյ, բազմաթիւ բանախօսութիւններ ըրաւ իւր քաղաքակցաց առջև միանգամայն ընկերական, տնտեսական և քաղաքական նիւթոց վրայ, և այն ժամանակէն առաջին կարգի ատենաբան մը կը ցուցնէր ինքզինք։ 1843ին առեւտրական ազատութեան բոլոր կուսակցաց քուէիւ երեսփոխանական ժողովոյ անդամ ընտրուելով, նախ Տիւրհամ քաղաքը ներկայեց, և ինքզինք միմիայն իւր պաշտած սկզբանց պաշտպանութեան նուիրեց։ առեւտրական ազատութեան մեծ փառատարած Պ. Քոպտէնի ալ բարեկամն ու գործակիցն էր հացերէն օրէնքը բարենորոգումն ամենէն առաջ խնդրողներէն մին եղաւ, և պարմանալի յարատեւութեամբ ու ազդուութեամբ ջանաց այդ բարենորոգութեան մը ձեռք բերել։ Զինուորական ծախքերը նուազել տալու համար բացած ճակատամարտն ալ հանրածանօթ է, ինչպէս նաև Լորտ Փալմերսթընի պատերազմներ աշխարհակալութեան դէմ իւր բնդդմութիւններն ու յարձակումներն, որոց պատճառաւ 1857ին Մանչեսթերի ընտրողք, որոց երեսփոխանն էր տասն տարիէ ի վեր, զինքն չընտրեցին։ Քանի մ՚ամիս յետոյ Պիրմինկհամ քաղաքին երեսփոխան ընտրուեցաւ, և անկէ ի վեր ամեն ընտրութեանց ժամանակ նոյն քաղաքն կը վերընտրէ։ Ընտրութեան իրաւունքն իւր այն ժամանակուան սեզմեալ չըջանէն հանելով աւելի բազմաթիւ ընտրողաց վրայ տարա-

ծելու համար իր բրած ջանքերն՝ ի նպաստ այսու փոխանակութեան բրած ջանքերուն չափ արդիւնաւոր եղան։

Հնդկաստանի և Իռլանդայի վիճակն ալ յոյժ զբաղեցուցած է զինք։ Քանի մ'ամիս առաջ իր բացատրած ծրագիրն բատ ամենայն հաւանականութեան հիմն պիտի լինի այն բարենորոգմանց, զորս Գ. Գլադսթոնի նախարարութիւնը մտադիր է ի գործ դնել Իռլանդայի արդար դանգատանաց դարմանելու համար։ Մինչև 1868, Գ. Ջօն Պրայթ ծայրայեղ ազատական գաղափարներն, որ և է նախարարութեան մէջ մտնել արգելեցին զինք. բայց նոյն տարին Գ. Գլադսթոնի հետ միացաւ, և առևտրական նախարարի կոչեւր պաշտօնը վարեց։ Ծանր հիւանդութենէ մը բռնուելով, հրաժարիլ բռնադատուեցաւ, բայց 1873ին դարձեալ Գ. Գլադսթոնի նախարարութեան անդամ եղաւ իբրև ատենապետ Լանքասթըրի դքսութեան։ Այսօր ալ նոյն թեթև պաշտօնին կը կոչուի, և իր թանկագին գործակցութիւնն ու աջակցութիւնը կը բերէ ազատական նորակազմ նախարարութեան։ Գ. Պրայթ՝ Քուէյքըր կոչուած բարոքական աղանդին կը հետևի Գ. Ֆօսթըրի պէս, և իր կրօնական համոզմունք երդում առնելէն արգիլեցին՝ վիքթօրիա թագուհւոյն այդ արտօնութենէն օգտուելու համար զինք երբ առաջին անգամ նախարար անուանուեցաւ։

Հակառակ այն վշտաց և ինն ամսներուն զորս անցուցած է, Գ. Ջօն Պրայթ բարոյապէս և մտաւորապէս իր կենաց դարունին մէջ է. տարիներն իր զօրաւոր կարողութիւններէն ու ընդունակութիւններէն ոչ մին ակարացուցած են, և Գ. Ջօն Պրայթ Անգղիական ամենամեծ ատենաբանից կարգն է, իր ազդու պերճախօսութեամբ և անդիմադրելի տրամաբանութեամբ։ Հետևաբար, մեծ ազդեցութիւն ունի խորհրդարանին մէջ, որ մինչև իսկ իր հակառակորդաց յարգանքը կը վայելէ։ Գ. Ջօն Պրայթ քաղաքական միւջին մինչև ազատութեանց միջոցին ազգութեանց դատին ալ ջերմ փաստաբան եղած էր, թէ և ինք միշտ նախընտրած է ներքին աշխարհակալութեան վերաբերեալ խնդրոց զբաղիլ։

(Շարունակելի)

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԻՍԻՈՆԱՐՔ ԵՒ ՀԱՅՔ

ՄՆԱՑՈՐԴ ՊԱՐՏԻԶԱԿԻ ՆԱՄԱԿԻՆ

(Շար. և վերջ տես Թիւ 2614)

Գիւղս չատ կանուխէն սկսեալ ունի երկուս վարժարաններ, և կրնամ ըսել թէ 20-25 տարի յառաջ աշակերտաց թիւն 3-400էն պակաս չէր, որ օր բատ օրէ յաւելով այժմ 700 և աւելի կը հասնի։ Ջեմ ուզեր ըսել թէ գիւղիս վարժարանը ամեն կերպով բարեկարգ և յառաջադէմ վիճակի մը մէջ կը գտնուի, այլ հոս հարկ է յառաջանկել Լօրա Տաֆթըլլըրին հետ թէ մեր գիւղն ալ, մեր ազգն ալ, եկեղեցին ալ ուրիշ ժամանակներէ աւելի հիմա յառաջդիմած և վերանորոգման պէտք ունին։ Եթէ ազնիւ Լօրա Անգղիոյ պէս բարգաւաճեալ երկրի մը համար այս խոստովանութիւնը կընէ, ո՛ւր կը մնանք մենք, որ մեր արմատները և պծուտութիւնները անմեղ վայելած դիւրութեանց և համարութեանց հետ միայն կրնան համեմատիլ։ Բայց որչափ ալ յետամնաց գտնուինք ժամանակին պահանջմանց հարկին առջ, այսու առաջինէ բաղդատելով արդարն ալ յեռաց մեր գիւղը։ 20-25 տարի յառաջ աշակերտացներն են որ այլ պատուաւոր գործերու և պաշտօններու համար են իրենց ուսած ուսման և կրթութեան շնորհիւ։ Անանք զանազաններու մէջ վարժապետութեան պաշտօններ կը վարեն, անանք Իզմիրի, Այէքսանդրեայ, Մանչէսթրի մէջ քահանայական պաշտօններ վարած են, ոմանք ազգային և կառավարական գործոց մէջ կարևոր պաշտօններ վարած են։ Ազգային պատուիրակութեան պաշտօնով Բեռլին և Լոնդոն Հայաստանի դրկուածներէն մին Պարտիզակցի մ'է. Պատրիարքական փոխանորդութեան փափուկ պաշտօնը 7 տարի մեծ յաջողութեամբ վարողը Պարտիզակցի մ'էր, Եւրոպայի բժշկական ճեմարաններուն մէջ մեծ համբաւ ցոյց տալով այսօր կայսերական բժշկական կաճառին մէջ փայլողն, լրագրական ասպարիզին մէջ ամէնէն հեռէ խմբագրութեամբ փայլողն Պարտիզակցիներ են, որք իրենց նախնական ուսումը 25 տարի յառաջ դպրոցիս մէջ առին։

Նոյն առենի աշակերտներէն իրենց առած անկատար ուսմամբ և ջանից շնորհիւ հեռաւոր երկիրներ չրջեցան, ինչպէս Պարսկաստան, Ռուսաստան, Հնդկաստան և Ճաբոն և Եւրոպից ու Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց հետ առևտրական գործեր հաստատեցին։ Այսօր Եգիպտոսի պալատից և պալատականաց հանդերձեղէն և զարդարանք մատակարարողներն Պարտիզակցիներ են, որք իրենց հանճարովը և արուեստին ճարտարութեամբը յաջողած են մինչև Հապէշստանի պալատան և եկեղեցեաց զարդերը տալ, և Ցոյհաննէս թագաւորին ներկայութեան ընդունուելով անկէ մասնաւոր արտօնութիւններ առացան նոյն երկրին մէջ իրենց գործերն աւելի ընդարձակելու համար։

Հոս պատշաճ չեմ սեպեր իգական սեռին ալ չատերը թուել, որք թերևս պիտի չուզին յիշուիլ իրենց սեռին պարկեշտութիւնն այնպէս պահանջելուն համար։ Միայն կրնանք ըսել թէ այն առենի աշակերտուհիներէն չատերը համեստ մայրեր եղած են որք գիտեն իրենց զաւակները կրթել։ Այժմու հաստատուած կիրակնօրեայ դպրոցները, լսարաններն անոնց ջանից արգասիքն են. Արմէնդուխտ ընկերութիւնը կազմող Հայուհիք գլխաւորին նախնի աշակերտուհիք են, որք նպատակ ունին իրենց սեռի կրթութեանը օգնել և յառաջ տանիլ։

Պատուելի վ.ա. կըսէ թէ «Միսիոնարք ինչ որ յարմար և օգտակար կը սեպեն, այնպէս կը գործեն»։ Ճշմարիտ է, 30-40 տարի է եկեղեցիներ կազմուած են Թուրքիոյ այլ և այլ կողմերը, և Պատ. Միսիոնարք նոցա ամենէն էական և կենսական խնդիրներուն վրայ կը խորհրդակցին և կարգադրութիւններ կընեն առանց այն եկեղեցեաց հաճութիւնը կամ կարծիքն հարցնելու. չէ եղած երբեք որ այս կարգադրութեան մէջ եկեղեցեաց կամքն երևցնեն կամ նախրական խորհրդակցութեան հրաւիրուին։

Ժողովրդեան համար պատրաստուած կրօնական գրքերն և սրբազան համարուած երգերն, որոնք ուղղակի մեզ վերաբերութիւն ունին, իրենց ոգւոյնմամբ և հաճութեամբ միայն կը տպագրուին. իրենք իրենցմէ կաւելցնեն կը պակսեցնեն հարկ սեպած մասերնին, ինչպէս Քերականներէն և Փլիմութեանականներէն զրպարտ աղքատական աւելորդ, և Նիկիոյ հանգանակը, և որբական երգերէն աւելի Սաղմոսի երգերուն մեծ մասը պակսեցուցած են և չատ աւելորդներ աւելցուցած։

Կընդունինք որ Պատ. Միսիոնարք Հայոց գրականութեան մեծապէս նպաստեցին (*) և թէպէտ հրատարակուած կրօնական և հոգևոր գրեանք Աստուածային այլ մասն վարդապետութեանց համաձայն են, սակայն պէտք էր որ պաշտօնական ժողովէ մը վաւերացեալ լինէին. երբեք չենք պահանջեր որ Փորձի գանձն և սաղմոսները մեզի յանձնեն. իրենք քաղաքանակ աճեր են և ազգականին պէս կրնան արտօնելէ, բայց գործելու այնպիսի եղանակ մ'ընտրելու է, որ ընկերութեան անդամն գործերը չխանգարէ և անոնց զբաղմանց զգացումները չվիրաւորէ։ Իսկ այս վիճակը յառաջապէս Միացեալ եկեղեցեաց ուշադրութիւնը կը յանձնենք։

Թէ որչափ առարկածք և չատ անգամ հակառակ կը գտնուին մի մեանց եկեղեցիք և Պատ. Միսիոնարք, Լանկայի եկեղեցւոյ ցաւալի անցքերը ծանօթ են։ Այն եկեղեցւոյ մէջ ծագած վէճը քննելու և կարգադրելու համար երեցներէ և նուիրակներէ բաղկացեալ ժողով մը գումարեցաւ. Ժողովը պաշտօնական յայտարարութեամբ հրատարակեց թէ Միսիոնարք հեղինակ և պատասխանատու են այն բոլոր ծանրակչիռ դէպքերուն, որով համայն Աւետ. եկեղեցեաց արդար զայրոյթը գրգռեցին։ Այս դառնակսկիծ դէպքը չատ անգամ առիթ եղաւ Միսիոնարաց հետ եկեղեցեաց խռովութեան վրայ խօսուելու. նպատակս այն չէ որ պատմեմ թէ Միսիոնարք ինչպէս վարուեցան և ինչ արժէք առին յիշեալ երիցանց ժողովին. բայց մէկ կէտ մը կայ, որ քրիստոնէական եղբայրութեան վստահութիւնը բոլորովին կը պակսեցնէ, այն է ժողովոյ մը որոշումը կամ անհատի մը գաղափարը երբ իրենց նպատակաւոր չլինի, նոյն ժողովոյ կամ անձին վրայ ունեցած համարումն անվստահութեան և անձնական ատելութեան կը փոխեն, որ երբեք ներելի չէ կրթեալ մարդոց համար այնպէս խորհիլ։ Այնպէս եղաւ, երբ յիշեալ պաշտօնական յայտարարութիւնը տպուեցաւ մէջ 25 տարի աշխատող Միսիոնարին ցուցուեցաւ, որ ըսաւ որոշ թէ «սուտ է ասիկայ, և թէ ասիկայ ստորագրողները՝ Պատ. Սիմոն, Պատ. Այէքսանդր, Պատ. Աբրահամ և Պատ. Կարապետ՝ սուտխօս, խարդախ և խաբեբայ են» և զարմանալին այս է որ երբ սուրբ ժողովոյ մը մէջ այս ծանրածանր խօսքին բացատրութիւնն ուզուեցաւ, «Ես սուտ բառերուն նշանակութիւնը չէի գիտեր» ըսաւ։ [illegible] Արդեօք ինչ կըզուէ կը քարոզէր Աւետարանը այսչափ տարիներ, ինչպէս կացօթէր և ինչ նշանակութեամբ կը հասկնար աստուածաշնչեայ պատուէրը։ Եթէ իրաւ է որ քանի հինգ տարի Հայոց մէջ աշխատող Միսիոնար մը դեռ չէ կրցած հասկնալ «սուտխօս խարդախ» բառերուն նշանակութիւնը, ո՞ւր կը մնայ որ հասկնան Հայոց սովորութիւններն, ազգային և կրօնական զգացումներն, և ինչպէս պիտի առաջնորդեն զանոնք բարոյական և յառաջդիմութեան։ Եթէ քառորդ դար մը բաւական չէ «սուտխօս խարդախ և խաբեբայ» բառերուն նշանակութիւնը հասկնալու, արդեօք քանի՞ դար պէտք է որ հասկնան Հայոց ազգն ու կրօնքը, զոր Սըմթըր վ.ա. կը կարծէ թէ գիտեն, կրնա՞ն ուրեմն առաջնորդել մեզ ըստ արժանւոյն, քանի որ մեր պէտքերը չեն ճանչեր. միշտ ճշմարտութիւն մ'է. «գլուխ վրայ սկսալը գեղին վրայ կը սխալի»։

Թէ ինչ եղած է այս ընթացից հետևանքը, ես չեմ ուզեր աս որ մեր երևանելը բանալ՝ բայց կըսեմ թէ մեր սրտին անկեղծ փափաքը և համոզումն այս է թէ պէտք է և օրինաւոր, որ Պատ. Միսիոնարք ընկերներուն խորհրդակցութիւնը և գործակցութիւնը փնտրեն, որպէս զի Աստուածապաշտութեան ջերմ եռանդներուն հետ միանան նաև հայրենասիրական և ազգային զգացումները, ինչպէս ըլլի ամեն դարու բարեկարգիչք։ Բայց եթէ մերժեն Պատ. Միսիոնարք ընկերներուն գործակցութիւնը և անոնց խորհուրդը չյարգեն, մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպին, և այս աններելութեան գործը մեծապէս պիտի վնասէ. քանզի «Ամէն թագաւորութիւն իրեն դէմ (մէջ) բաժնուած՝ կաւերի, և ամէն տուն իրեն դէմ (մէջ) բաժնուած՝ չկրնար հաստատուն կենալ։»

Մեծ. Տէր, կը խնդրեմ, համեցէք ներկայս Ձեր պատուական թերթին մէջ ընդունելու չնորհն ընել, որոյ համար կանխաւ խորին շնորհակալութիւնս յայտնելով, մնամ

Ձեր շնորհապարտ
Հայ Աւետ. ժողովրդէն
Մ. Մ. Սլյեան

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ԿԱՐԻՆ

18 ապրիլ 1880

. . . Խմբագրապետ.

Ազգիս դատողութեան և յառաջդիմութեան օգտին համար Ձեր ունեցած փոյթն ու եռանդը աշխարհածանօթ եղած է, այնպէս որ Հայ ազգը իր սիրտ և ցաւ տարածութեան ամէն մէկ անկիւնը իրաւամբ պարտական է երախտագէտ ըլլալու ազգային բարւոյն և յառաջդիմութեան նախանձախնդիրիդ, որ Ձեր ամեն Մշակ էջերը ազգասիրական և բանասիրական բնոյթ յօդուածներ կը զետեղէք և անանցմամբ Հայ ազգս յարեւնական քնոյ թմրութենէն արթնցնել և գիտութեամբ բարոյական և անձնական մեծութեան հասցնելու անդուլ կը ջանաք։

Այո՛, Ձեր պատուական Մշակը՝ Հայաստանի վարդավառին և Թշուառ որբուհայ որդւոյն քաղցր գինիւ մը կը չինէ, և թէպէտ չատ անգամ այդ ազնուագոյն կրած անտանելի վիշտերու ալ խոր նկարագրութիւններ կը պարունակէ, այսու ամենայնիւ ազգային ոգւոյն առած արծարծումը, և արդիւնքը զգալի մեծ է։ Դուք և ամեն ալ դասակիր լրագրապետք Ազգիս սրտին ձայնը թարգմանն էք. եթէ նա վշտանայ՝ դուք անոր ցաւակից ըլլալով մէկտեղ կը փաթթէք քորոց կարդալ աշխարհի և նորա վէրքերը պարզելով՝ դարման հայցել. և եթէ նա յառաջդիմէ՝ դուք կը հրճուիք և ամեն երկիր զայն կը հաչակէք։ Այս ամէնը Ազգը ճանչցած է և իր բուռն համակրութիւնը՝ որ առ Ձեզ՝ երբեք խնայած չէ ի երախտագէտ սրտէ. սատարողներով ու ճանչնալով որ երախտագիտութիւնը սրբազան պարտք մի է, կը փութամք ներկայիւս մեր անկեղծ շնորհակալիքը մատուցանել Ձեզ.

Ազգային բարւոյն և յառաջդիմութեան նախանձախնդիր ըլլալնիդ քաջ գիտնալով՝ չեմ տարակուսիր հրճուանօք լսել իդ՝ թէ Կարնոյ մէջ քանի մը ժամանակէ 'ի վեր ընկերութիւն Դպրոց անունով մտաւորական ձեռնարկութիւն մը բրած ենք տեղւոյս Հայ երիտասարդներս մտաւորական միութեան օգնել և անոնց ուսման ու կրթութեանց զարգացումն հայթայթելու, բատ որում առանց ուսման և կրթութեան մարդկային հանճարը յաւիտենական քնով կը խորդայ, և այդ մը՝ որ հաստատայ կրթութեան դաստիարակութեան և ուսմանց փոյթ չ'ունի, քաղաքական և բարոյական ազատութենէն զրկուածի մը անդամ ըլլալ յառաջ չէ կարող գնալ։

. . . Տէր, աշա այս է մեր նպատակը, մտաւորական զարգացում ալ թէ՛ Կարինոյի և թէ՛ մօտակայ գիւղերուն պատանեկաց և երիտասարդաց։ Ուրախ եմ ըսելու թէ այժմէն անդամոց թիւը հարիւրի կ'հասնի, որք ամեն կիրակէ և տօնի օրեր յանձնելով՝ գրքեր և լրագիրներ կը կարդան, որոց մէջէն երեսուն չափ պատանիներ ընկերութեան տրամադրութեան տակ եղող դասատուներէ Հայկաբանութիւն, Թուաբանութիւն, Եկեղեցական և Ազգային երաժշտութիւն կ'ուսանին վերայիշեալ օրերը, որոնք կը յուսանք թէ տեղւոյս հասարակութեան մէջ ուսումնասիրութեան սխարժակ առարծել և թէ երիտասարդաց բարի ազդեցութիւն մը պիտի կարենանք պատրաստել։ Եւ արդէն մի քանի օր՝ յառաջ վեցամսեայ քննութիւն մը տալով խոստ գոհացուցիչ էր անոնց առած պատասխանները. այնպէս որ քննիչ անդամները կը գովեցին։

Ուրեմն . . . Տէր, համեցէք մեր խորին շնորհակալեաց հետ ընդունել այս բերկրալից լուրը, և դուք՝ որ ազգային խնամակալ կարօտութեանց հայաստաններէն էք, Ձեր քաջեր ակնարկութեամբը նոր կենդանութիւն մը տալու մի այնմաք ազգասիրական և ազգօգուտ ջանքերուն, որոց կարօտ ըլլալիս խոստովանելու առիթ յարմար առիթ չ'ունինք կրկին գտնել. Ի մանաւանդ այսպիսի փափուկ յանձնարարութեան մը առանձնած ենք մեր ազգօգուտ նպատակին համար։

Մնամք . . . . . .

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ

Հետևեալ նամակը Շապին Գարահիսարի Գեր. Առաջնորդական Տեղապահը գրած լինելով առ Ս. Պատրիարք Հայրն, պատճէնն ալ մեզ հաղորդած է հրատարակելու խնդրանօք։

1880 Ապրիլ 4

Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայր Նախագահ Ազգ. Կեդր. Պատկ. վարչութեան.

Պատկ. Կեդր. Վարչութեան Խառն Ժողովոյդ 12 փետր. և 1116 թուահամար նամակն և ընդ նմին Առաջնորդական ընդհանուր և մասնաւոր ցանկերն ստացայ. որոց գործադրութեան մասին ինչպէս կանխաւ յայտնած եմ, նոյնը սակայն եմ ներկայիս խոնարհաբար կրկնել որ տեղւոյս Առաջնորդի ընտրութեան գործը արիշ եկեղեցականի մը յանձնելու շնորհն ընէք, վասն զի անցեալ տարի մեծագոյն Հալէպի մէջ Առաջնորդի ընտրութեան կառավարեալ և Սիվիլիոյ կոմսութիւնական իրաւասութեան անհատականութեան և անվերջանալի խնդրոյն դաշն եղայ, ինչպէս որ վսեմ Նուրեան էֆէնտին ինքնագիր նամակաւ վկայած էր առանց դատաստանի 'ի Պոլիս կոչուելու միջոցիս, որ առեն բաղդին ալ տեղի չ'ունէր և հաւանութեան դէմ էր, քանի որ Պատրիարքարանը տեղւոյն մէջ էր, քանի որ Չէյթունի մեծ խնդիրն ծագած հարիւրաւոր կորիճ Հայեր բանտերու մէջ տառապելու կը տառապէին և քանի որ ինձ համար Իսրայէլի քաղաքներն պակասած չ'էին, հետևաբար բարեգ համարեցի Աստուծոյ արդարութեան և ժամանակին յանձնել և համառօտ թէ անցուցի մի օր մեր անմեղութիւնն և մէջ տեղն ըսաւ անձնական խնդիր չը լինելն կը յայտնուին, և աշա, Հա՛յր Սրբազան, այն դէպքէն փորձուելով, նմանօրինակ մի դժուարութեան ետս չը հանդիպելու համար ուխտած եմ որ և է քաղաքի մէջ առաջնորդական ընտրութիւն չը կատարել։

Ուստի Հա՛յր Սրբազան, այն ինձ նմանեաց խաղաղասիրական պաշտօնավարութիւնս բաւական և ատրոնած համարելով խնդրելով, և յառաջիկայ Ս. Զատկին զինքի տեղւոյս Կրօն. ժողովոյ Ատենապետ Հոգեշնորհ Տ. Մելքիսեդեկ քահանայն մինչ 'ի ժամանելն Ձեր Բ. հրամանին փոխանորդ կարգելով պատրաստուած եմ գնալ այդր 'ի համբոյր Ա. Աջոյ Բ. Սրբազնութեանդ և 'ի մխիթարութիւն ծանր հիւանդացեալ մօրն իմոյ,

Մնամ խոնարհ որդի Ձեր
Մովսէս Ծ. վարդապետ

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՈՑ
ԲԱՑԱՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՎԻԵՆՆԱ

Աշխարհ սով մի կատարածութիւն կը տանջէ յայժմ ժամու դժբաղդ Հայաստան. հազարաւոր մարդիկ սովամահ կը կորնչին անդուր ձմեռուան մը առջև տառապելութեանն։

Կը դիմեմք ամեն մեծամեծաց և մարդասէր անձանց ձեռնտուութեան, օգնութիւն կը խնդրեմք անօթեաց և աշխատ սովով պատուհասին առաջն առնելոյ համար՝ որ հինգ և վեց ամիս ի վեր սաստկացեալ ամայոյց Հայ ժողովրդեան մահ կըսպառնայ։

Այս ի Վիեննա օժանդակ մասնաժողով մի կազմեալ է ամփոփելու ի նպաստ ամենայն նուէր հաւաքելու համար, և իւր յայտ առաջարկեան մարդասիրութեան վրայ հաստատեալ է։

Ցանկան մեր թշուառ ժողովրդեան, օժանդակ մասնաժողովոյս ամեն անդամք կանխաւ շնորհակալեաց կը խոստովանին զիւրեանս ամենայն զթասէր բարերարաց, որք յանուն մարդկութեան ձեռն օգնութեանց կը կարկառեն ի սովալլուկան դարմանն սովոյ մեծի չարին։

Շահինեան Բ. Իսրայէլեան Կ. Անանեան
Կ. Խաչատուր Օհան Օտարպաշեան
Թ. Մոսկովեան Գ. Շէյլոնեան

Սոյնպէս, հրաւիրեալ ի կեդրոնական խնամատար ամփոփող Հայաստանի մասնաժողովէ ի գործակցութիւն այս բարենպատակ հանգանակութեան, կը փութամք մեծաւ գոհութեամբ որ վերցրնել մասնաժողովոյ անդամք մեջ յանձն յանձն ի վայելուչ անձին ծանօթ, յանձնարարի հաւատարիմ և քաջալերեալ անձինք են, և յանձնարարեմք ջերմագին նոցա հրաւէրն յօժարութիւն ամփոփելու յանձնառութիւն ամենայն բարեպաշտ մարդասիրաց։

Յովսէփ Պօղոսեան
Արքեպիսկոպոս Կեսարիոյ
Ընդհանուր Աբբահայր Մխիթարեան միաբանութեան
'ի Վիեննա

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139—140, Fleet Street, London.

ՎՐԻՊԱԿ

Ջորեքշաբթի առաւօտ Մամուլի Գ. երես Գ. սիւնակ, 105րդ տողին մէջ փոխանակ «չը կրկնի» բառերու՝ «կը կրկնի» գրուած է։
Նոյն երես Գ. սիւնակ, Երբ. տողին մէջ փոխանակ «մեզ բերելու» գրուելու՝ «մէջ բերելու» ըսուած է։

ԻԼԱՆ

Բաղար կիւնլէրի սաաթ իքիյէ չէյրէք քալարաք եէնիմահալլէտէն հարաքէթ իտէն վափոր իչերու չէքիլմէյիփ օն պիրինճի Բաղար կիւնլէրի իթիպարէն սաաթ իքիտէ Մէզարպուրնուտան սաաթ իւչէ չէյրէք քալարաք քալքան վափոր տախի եէնիմահալլէ իսքէլէսինտէն սաաթ իւչ պուչուքտա հարաքէթ Պէյքօզ քէօյիւ իսքէլէսինէ տախի ուղրայաճաղը վէ չու հալտէ Բաղար կիւնլէրի սաաթ աքշամ եէնիմահալլէտէն Բումէլի ճիհէթի իսքէլէլէրինէ ուղրամաք իւզրէ հարէքէթ իտէճէք վափոր...

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ
ԹՈՒՄԲԱՆՈՒԹԻՒՆ
Գրեց
Պ. Հայրապետ Շահվէրտեան
Դոկտոր Բժշկութեան
ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Կը ծախուի Եէնի—ճամի, Չիւրիւքլիւ Ճատտէսի թիւ 2 Մ. Դուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով։ Գին 1 փրանք։

———

ԱԼՖՐԷՏ ՏԸ ՄԻՒՍԷ
ՆՈՐ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ
ՏԵՏՐ Բ.
Թարգմանեց ընդարձակ
Պետրոս Թէրզեան

Կը ծախուի Մ. Դուկասեան գրատունը։ Գին 2 ղրուշ։

———

ՇԱՐԺԱՊՈՒՆՔ
ԵՐԿՆԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆՈՑ
ԳՐԵՑ
Բրոֆ Յակոբ Հ. Ճէնճեան

———

ԳՈՐԾ Ա.
Հայ ուսանողաց ընկերութեան
Բանկրդեան փարժարանի

Արամեան տպարանէն ՚ի լոյս ընծայուել և 72 էջէ բաղկացեալ ժողովրդային լուժ օգտակար բանախօսութիւն մ՚է, որոյ լեզուն խիստ պարզ և դիւրահասկանալի լինելուն, ամեն կարգի Հայ անհատ կրնայ մեծ օգուտ քաղել անոր ընթերցումէն։
Կեդրոնատեղին է Պօլիս Մէրճան փողոց No. 33 Արամեան Պաղտասար տպարանը. կը ծախուի նաև ամեն Հայ գրավաճառաց քով, և Պաղչէ Ղափու Եփէնտիի վաճառատունը ՚ի գին 100 փարայ։

———

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՅԻՍՆԱԿ ԱՌԱԿ

Գեր. վահան վարդապետ Բարտիկեան սահուն և գողարիկ գըրչովը ՚ի լոյս կը հանէ։ Հայկական թանկագին այն գոհարները զորս իր չորեքս պայելոյ թեամբ ի Հայաստան հաւաքեալ է. Հայ պապերէ և մամերէ լսելով, երբեմն նախկական յիշատակներու մնացած մեզ ներքեւ Հայկական հանդերձ յաւելուածք։ Առաջին նմանիք օտար ազգերու առակներուն, և կարծէ որ իւրաքանչիւր Հայ ընթերցող իբրև ազգային հեղինակ երկ։
Գինն է 5 ղրշ.
Կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց քով, նաև Գ. Գալֆայեան Պօլսոյ տպարանը և Գարաքէօյ վաճառատուն Պօլսոյ տպարանը։ Կեդրոնատեղին է մեր գրատունը. Կ. Պօլիս Մէրճան չարշը թիւ 57։

Վահրամ Յ. Մուրատեան

———

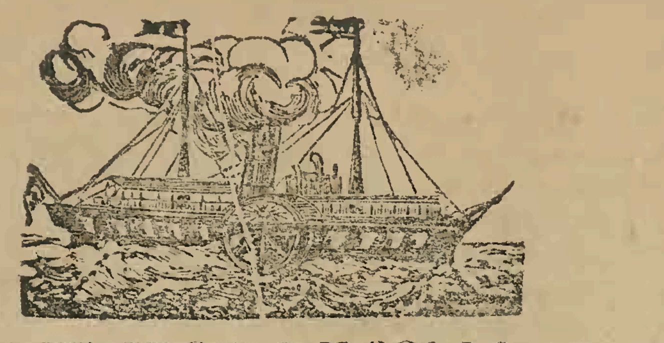

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
Շ. ՆԱՒԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1880 ՄԱՅԻՍ 1 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՅԻՍ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ

Ժամ	Երթալու ելքեր	Թիւ
11	Ենիմահալլէէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ Ստենիա. Պոյաճըքէօյ. Ռումելի Հիսար. Պէպէկ (Արնաւուտքէօյի գիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.)	33
12	Ենիմահալլէէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա Ենիք. գիւղ Էմիրկեան Ռ Հիսար Պէպէկ։	34
12 45	Բ. Ա. Գավաղէն Ենիմահալլէ. Մէզարպուրնու Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ Էմիրկեան Պոյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէկ. Արնաւուտքէօյ. (Ուրբաթ օրերը Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ)։	18
2 30	Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա, Ենիքէօյ. Ստենիա Էմիրկեան. Պոյաճըքէօյ. Ռ Հիսար. Պէպէկ. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	33
3 15	Ենիմահալլէէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա Ենիքէօյ Էմիրկեան. Պոյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէկ. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։	34
5	Ենիմահալլէէն Մէզարպ. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիք. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար, Պէպէկ. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	18
6 15	Ենիմահալլէ. Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօզ. Ենիք. Միրկիւն. Գանլըճա. Բ. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Արնաւուտքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Օրթաքէօյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար։	4
8	Ա. և Բ. Գավաղ. Ենիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյքօզ. Ենիքէօյ. Էմիրկեան Պոյաճըքէօյ. Բ. Հիսար, Պէպէկ (Ուրբաթ օրերը Ստենիա)։	26
10	Մէզարպուրնուէն Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ, Էմիրկեան Բ. Հիսար, Արնաւուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։	19
	Արտակարգ ելքեր	
11 15	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։	2
11 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։	25
12 15	Պէպէկ. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։	19
1	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	2
1 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։	25
2 30	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ Գապաթաշ. (բացի ուրբաթէ)։	19
10 15	Արնաւուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ։	21
10 45	» » »	4
	Ասիական ելքեր	
11 15	Պէյքօզ, Բաշաբաղչէ. Բիֆթիք փաշա մահալլէսի. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք։	21
11 45	Արնաւուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Գապաթաշ։	4
12	Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ. Բաշաբաղչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք Գապաթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 12 30ին)։	17
1 30	Պէյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյքօզ. Բաշաբաղչէ. Բ. Բ. մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Գապաթաշ (բացի ուրբաթէ)։	20
3 45	Պէյքօզ, Բաշաբաղչէ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Գապաթաշ։	21
8 45	Պէյիւքտէրէ Պէյքօզ. Բաշաբաղչէ. Գանլըճա Ա. Հիսար Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Իւսկիւտար (Ուրբաթ օրերը Բիֆթիք փաշա մահալլէսի)։	25
9 15	Վանիքէօյէն ուղղակի սահմանը։	2

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ

Ժամ	Երթալու ելքեր	Թիւ
12 15	Գապաթաշ. Իւսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնաւ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար. Գանլ. Էմիրկեան, Ենիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէյիւք. Ենիմահ։	4
1	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Բ. Հիսար. Էմիրկ. Ենիք. Թար. Մէզարպ. Պէյիւք.	33
2	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչէշ. Արնաւ. Բ. Հիսար, Պոյաճ. Ստենիա. Ենիք. Թար. Պէյիւք. Մէզպ. Ենիմ.	34
3 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէկ Բ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէյիւք. Ենիմահալ.	18
5	Գապաթաշ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնաւ. Պէպէկ. Բ. Հիսար, Պոյաճ. Էմիրկեան Ենիք Պէյքօզ, Թար. Պէյիւք. Մէզարպուրնու. Ենիմահալլէ. Գավաղլար.	20
6 30	Իսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ Արնաւուտքէօյ Գանտ. Բ. Հիսար. Պոյաճըքէօյ. Գանլըճա. Ենիքէօյ. Թարապիա. Պէյիւքտէրէ։	25
8 15	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւուտք. Պէպէկ. Բ. Հիսար Միրկիւն. Ենիք. Թարապիա. Պէյիւքտէրէ Մէզարպուրնու։	19
10	Արնաւ. Պէպէկ, Բ. Հիսար, Պոյաճ, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէյիւք. Մէզարպ. Ենիմահ։	33
10 40	Պէշիկ. Օրթաք Արնաւ. Պէպէկ, Բ. Հիսար, Պոյաճըքէօյ. Էմիրկ. Ստեն. Ենիք Թարապ. Պէյիւք. Մէզարպ Ենիմ	18
11 40	Պէպէկ Բ. Հիսար, Պոյաճ. Ստեն. Ենիք. Թարապ Պէյիւք. Մէզարպ. Ենիմահ։	20
	Արտակարգ ելք	
12 15	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնաւուտք։	2
12 45	» »	25
2	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ (բացի ուրբաթէ)։	19
9 30	Գապաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնաւ.	21
10 15	Գապաթաշ Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնաւ.	4
11 5	Գապաթ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնաւուտ.	25
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէկ։	19
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ.	4
	Ասիական ելքեր	
2 15	Իսկիւտար Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշաբ. Պէյքօզ. (Ուրբաթ օրերը Բիֆթիք փաշա մահալլէ պիտի երթայ)։	21
8 30	Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյի Չէնկ. Վանիքէօյ։	2
9 30	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշաբ. Պէյքօզ. Մէզարպ. Բ. և Ա. Գավաղ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 11ին)։	17
10 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի Ա. Հիս. Գանլ. Չուպուգլու, Բաշ. Պէյքօզ, Թրապ, Պէյիւք. (բացի ուրբաթէ)։	34
11 10	Գուզկ. Պէյլ Չէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Բաշաբ.. Պէյքօզ։	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնաւուտք.	2

ՄԵԾ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
LOTERIE

Համբուրկի Գերմանական կառավարութիւնը, որ այն նոր դրամական մեծ վիճակահանութիւնը վաւերացուցած է, ոչ միայն բաժնետոմսերու ցրուելը, այլ և ամեն քաշուած վիճակահանութիւնը կը հսկել է, որով եւենքրուն ճշդիւ վճարմանը համար Գանձուն բաշր արժէքաւորները երաշխաւորելով՝ այնպէս որ իւրաքանչիւրին ամեն կողմանէ ամենամեծ ապահովութիւն տրուած է։

Արդէն այս պարագայէն բաւական ապացոյց մ՚է թէ այն վիճակահանութիւններն ամեն ապահովութիւն ունի. Այն նոր մեծ վիճակահանութիւնն այժմ մինակ 87.000 տոմսակէ կը բաղկանայ, որոց 43.200ը անպատճառ պիտի շահին, որմէ բազմաթիւ կերպով այն ձեռնարկութեան շահաւէտութիւնը, վասն զի տոմսակաց գրեթէ կէսը վաստակող պիտի լինին։ Բոլոր պարգեւները ուղղակի մեկմէկու յաջորդող միայն 7 բաժանմամբ պիտի քաշուին։
Առաջին մեծ պարգեւը պիտի լինի

500000 ՖՐԱՆՔ

Իսկ երկրորդական պարգեւներն են գլխաւորապէս

Տոմսակ	Ֆրանքէն	Ֆրանք
1	312.500 —	312.500
1	187.500 —	187,500
1	125 000 —	125.000
1	75,000 —	75.000
1	62.500 —	62.500
2	50.000 —	100.000
2	37,500 —	75 000
5	31.250 —	156.250
2	25,000 —	50.000
12	18,750 —	225 000
1	15.000 —	15 000
24	12 500 —	300,000
4	10.000 —	40 000
3	7.500 —	22 500
52	6,250 —	325,000
6	5.000 —	30 000
68	3,750 —	255,000
214	2.500 —	535.000
10	1.875 —	18,750
2	1.500 —	3.0 0
534	1.250 —	663.750
673	625 —	420.625
950	375 —	356,250

և այլն, և այլն։

Ամեն մէկ վիճակահանութենէ իսկ և իսկ ետքը, գերմանական կառավարութեան հսկողութեան ներքեւ, բոլոր շահող բաժիններուն պարգեւները անմիջապէս ոսկի դրամով պիտի վճարուին։

Մեք այն սկզբնական տոմսակներուն վաճառումն յանձն առած լինելով, առանց վերադիր ծախուց իրենց բուն գիներովը կը ղրկեմք։
Սկզբնական 1 Տոմսակի գինն է
22 Ֆր 50 Սնդ.
իսկ կէս Տոմսակի գինն է
11 Ֆր. 25 Սնդ.

Տոմսակաց արժէքը պէտք է ուղարկել Գաղղիական Պանքայի դրամատոմսերով, Թղթատարութեան ծախքը մերկողին վրայ լինելով, և կամ Գերմանիոյ, Անգղիոյ կամ Գաղղիոյ պանքաներու վրայ փոխանակագրով։ Դրամն ընդունելնուս պէս յատուկ նամակաւ մը կը ղրկեմք յանձնարարեալ տոմսակները, որոնք տէրութեան զինանշանով վաւերացեալ են. առանց հետ նաև վիճակահանութեան յայտագիրն ալ գաղղիական լեզուաւ, և ամեն վիճակարկութենէ յետոյ պարգեւներուն և շահող թուոց պաշտօնական ցուցակը. բայց յայտնանէ պարգեւները պիտի հրատարակուին Արեւելքի գլխաւոր լրագրաց մէջ։ Շընորհակալ ենք թէ ուրբէից հասարակութենէն, այն վիճակահանութեան նախորդ Սէրիին նկատմամբ ունեցած մեծ հաղածութեանը համար, և կը խոստանամք եւ յառաջոյն միևնոյն ճշդութեամբ կատարել իրենց յանձնարարութիւնները։ Կ՚աղաչեմք որ իրենց յանձնարարութիւնները փութով յղղեն մեզ, որովհետեւ վիճակահանութեան առաջին քաշումը 9 ՅՈՒՆԻՍԻ (Ն. Տ.) առաջի գործառուն, ուղղակի ԻԶԷՆԹԱԼ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ, գլխաւոր գրասենեակ վիճակահանութեան ի Համպուրկ (Գերմանիա)։

ISENTHAL & Ci
Bureau principal de Loterie
Hambourg (Allemagne)

Մեր թղթակցութիւնը Գաղղիերէն և Լատիներէն լեզուօք կատարելով, կը խնդրեմք որ այս լեզուներէն մէկովը մեզ հետ թղթակցուի։ Նամակ մը Արեւելից քաղաքներէն մինչեւ Համպուրկ 180 ժամէն կը հասնի և փոխադարձաբար։

Steiner Bureau d'annonces Hamborug.

ՋԵՐՄԻ ԴԵՂ.

Տօքթօր Այէրի ջերմի դեղը ամեն որ և իցէ տեսակ ջերմ իսկոյն կը բժշկէ. «կայ դեղ մը որ առողջ չափ օգտակար ըլլայ ջերմի, ջերմ բռնողները պարապ տեղը կը տանջուին քանի որ սա դեղը կայ, պէտք է որ անմիջապէս անկէ գործածեն։ Արդէն Պօլսոյ և գաւառաց մէջ ճանչցուած է սա դեղը ու անով բժշկուողները գլխաւորապէս յայտնեն։ Ո՛վ որ մէկ տուփ չափ հաւատ է իրեն. ուրիշ դեղ ու եթէ սա ջերմի դեղէն (ջերմը չանցած) օր չորս անգամ մէյմէկ անուշի դդալ ու ջրի հետ խառնելով խմելու է, անմիջապէս կանցնի։ Ցուցուց ան նին քիչ մաքուր է. կը ծախուի Կ. Պօլիս Դալմթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

——

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

Ով որ իր մազերուն թափիլը չուզէր, «Այերի Վիկօր» կոչուած մազի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է. ուրիշ ամեն տեսակ մազի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մազ չթափելու համար կը ծախուին, բոլորն ալ անօգուտ են. իսկ Վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով անմնացած է, և Պօլսոյ ու գաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ։ Անոնք որ իրենց մազերուն գեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, չուտով գործածեն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չզղջան. թափելու վրայ եղող մազերը կը հաստատէ ու կամրացնէ, թափածներուն տեղը մազ կը բուսցնէ երբոր մազերուն արմատը վերնցած չէ, ու ճերմկած մազերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը շիշերուն հետն է. կը ծախուի Կ. Պօլիս Դալմթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

——

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց ՚ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Դալմթիա Սանտըգճըլար Ճատտէսի թիւ 198, Նորօ խան Մամուլի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հաղորդագրաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Յօհաննէս էֆ. Տ. Սեթիւսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթամօղլեանց.
ՍԱՄՍՈՆ. Եղուարդ էֆ. Մաւրանեան.
ԿԻՐԱՍՈՆ. Գ. էֆ. Խ Մաղմանեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէօլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Գրիգոր էֆ. Մակարեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորէն էֆ. Կակճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆ.
ԵՒԴՈԿԻԱ.
ԲԱԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ն Դաւանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեանց
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խաչաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Գէորգեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏԱՐՕՆԻ ՄԱՄՈՒԼ ԼՐԱԳՐՈՑ
ԳԱԼԱԹԻԱ ՇՈՐՇ ...